

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 6, NO 12, STIP, 2021

ГОД. VI, БР. 12
ШТИП, 2021

VOL. VI, NO 12
STIP, 2021

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 6, Бр. 12
Штип, 2021

Vol. 6, No 12
Stip, 2021

PALMK, VOL 6, NO 12, STIP, 2021
DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM21612>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. факс 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

13 ПРЕДГОВОР

Ранко Младеноски, главен и одговорен уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Ranko Mladenoski, Editor in Chief of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

17 Наташа Стојановска-Илиевска

СОГЛЕДУВАЊА ЗА ЕДНА ПОДГРУПА ОД ПЕРИФРАСТИЧНИ ПРЕДИКАТИ СО *ДАВА* ВО КОИ Е ПРИСУТНО МЕТАФОРИЧКОТО ПРОШИРУВАЊЕ ЗА МЕЃУЧОВЕЧКА КОМУНИКАЦИЈА

Natasha Stojanovska-Ilievska

OBSERVATIONS ON A SUBGROUP OF LIGHT VERB CONSTRUCTIONS WITH *DAVA* IN WHICH THE METAPHORICAL EXTENSION OF INTERPERSONAL COMMUNICATION IS PRESENT

27 Катерина Видова

ПРЕВОД НА АНГЛИСКИТЕ НАСЛОВИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК СО АКЦЕНТ НА УПОТРЕБАТА НА МАРКЕРИТЕ НА КАТЕГОРИЈАТА ОПРЕДЕЛЕНОСТ

Katerina Vidova

TRANSLATION OF THE ENGLISH TITLES INTO MACEDONIAN WITH AN EMPHASIS ON THE USE OF THE MARKERS OF DEFINITENESS

37 Ana Koceva, Dafina Kostadinova

A COMPARATIVE ANALYSIS ON APOLOGY SPEECH ACTS IN AMERICAN ENGLISH AND MACEDONIAN

47 Sándor Czeglédi

HOW “MODERN” IS THE MODERN PLAIN ENGLISH MOVEMENT? – AN OVERVIEW OF RELEVANT LEGISLATIVE AND EXECUTIVE POLICY INITIATIVES IN THE UNITED STATES FROM THE 19TH CENTURY

61 Antony Hoyte-West

EU MULTILINGUALISM AND THE LANGUAGES OF THE EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES: AN EXPLORATORY OVERVIEW

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

75 Луси Караниколова-Чочоровска

ФЕНОМЕНОТ НА ЖИВОТНИТЕ ФАЗИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ

Lusi Karanikolova-Chochorovska

THE PHENOMENON OF LIFE PHASES IN THE POETRY OF BLAZE KONESKI

- 89 Славчо Ковилоски**
 БЛАЖЕ КОНЕСКИ КАКО СЛИКАР
Slavcho Koviloski
 BLAZHE KONESKI AS A PAINTER
- 97 Anastasija Gjurčinova**
 BLAŽE KONESKI E DANTE ALIGHIERI – OMAGGIO AI POETI E ALLA POESIA
Anastasija Gjurčinova
 BLAŽE KONESKI AND DANTE ALIGHIERI – A HOMAGE TO THE POETS AND
 THEIR POETRY
- 107 Ана Витанова-Рингачева**
 ДВЕ ГОДИШНИНИ – ДВА СТОЖЕРНИ ВЕКА (КОН ДВАТА ГОЛЕМИ
 МАКЕДОНСКИ ЛУБИЛЕИ – 95 ГОДИНИ ОД СМРТТА НА КРСТЕ ПЕТКОВ
 МИСИРКОВ И 100 ГОДИНИ ОД РАЃАЊЕТО НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ)
Ana Vitanova-Ringaceva
 TWO ANNIVERSARIES – TWO PIVOTS’ CENTURIES (THE TWO GREAT
 MACEDONIAN ANNIVERSARIES - 95 YEARS SINCE THE DEATH OF KRSTE
 PETKOV MISIRKOV AND 100 YEARS SINCE THE BIRTH OF BLAZE KONESKI)
- 117 Ивана Котева, Махмут Челик**
 АНАЛИЗА НА ПЕШНАТА „ТЕШКОТО“ ОД БЛАЖЕ КОНЕСКИ
Ivana Koteva, Mahmut Celik
 ANALYSIS OF THE POETRY “THE DIFFICULT” BY BLAZE KONESKI
- 125 Славица Урумова-Марковска**
 ПРОЧКА ВО СЕМЕЈСТВОТО НА ТРАЈЧЕ (ЗБОР-ДВА ЗА РАСКАЗОТ „ПРОЧКА“
 ОД БЛАЖЕ КОНЕСКИ)
Slavica Urumova-Markovska
 THE FORGIVENESS HOLIDAY IN TRAJCHE’S FAMILY (A FEW WORDS ABOUT
 THE SHORT STORY “FORGIVENESS” BY BLAZHE KONESKI)
- 137 Milica Aleksić**
 FLORAL-FAUNAL MOTIFS IN SVETOZAR ĆOROVIĆ’S *LOVE STORIES*
- 149 Марија Леонтиќ**
 ОПШТ ПРЕГЛЕД НА СОВРЕМЕНАТА ТУРСКА ПОЕЗИЈА
Marija Leontik
 AN OVERVIEW OF CONTEMPORARY TURKISH POETRY
- 165 Туљај Чако**
 ПОЕЗИЈАТА ЗА ДЕЦА НА ХАЏИ ОМЕР ЛУТФИ
Tülay Çako
 THE POETRY FOR THE CHILDREN OF HACI ÖMER LÜTFI
- 177 Sanja Kobilj Ćuić**
 IL CORPO MATERNO NELL’*AMORE MOLESTO* DI ELENA FERRANTE
Sanja Kobilj Ćuić
 THE MATERNAL BODY IN *L’AMORE MOLESTO* BY ELENA FERRANTE

КУЛТУРА / CULTURE

- 187** **Екатерина Намичева, Петар Намичев**
ПРОСТОРНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ТРАДИЦИОНАЛНАТА СЕЛСКА КУЌА
ВО СКОПСКИОТ РЕГИОН ОД 19 ВЕК
Ekaterina Namicheva, Petar Namichev
SPATIAL CHARACTERISTICS OF THE TRADITIONAL VILLAGE HOUSE IN
SKOPJE REGION OF THE 19TH CENTURY

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 203** **Марија Гркова**
БЛАЖЕ КОНЕСКИ ВО НАСТАВАТА ПО ПРЕДМЕТОТ МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
Marija Grkova
BLAZE KONESKI IN REGARDS OF THE EDUCATION CURRICULUM ON THE
SUBJECT OF MACEDONIAN LANGUAGE

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 215** **Бојана Самарџиева**
ОСВРТ КОН ПОСЛЕДНАТА ПОЕТСКА ЗБИРКА, „ЦРН ОВЕН“, ОД БЛАЖЕ
КОНЕСКИ
Bojana Samardzieva
REVIEW OF THE LAST POETRY COLLECTION, „BLACK ARIES“ BY BLAZE
KONESKI

ДОДАТОК / APPENDIX

- 221** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
- 223** CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ДВЕ ГОДИШНИНИ – ДВА СТОЖЕРНИ ВЕКА
(Кон двата големи македонски јубилеи – 95 години од смртта на
Крсте Петков Мисирков и 100 години од раѓањето на
Блаже Конески)

Ана Витанова-Рингачева
Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
ana.ringaceva@ugd.edu.mk

Апстракт: Во историјата на секој народ има години што испишале историја, години на создавање и години на значајни историски навраќања. Оваа 2021 година е во знакот на двете стожерни годишнини за Македонија и македонскиот народ: 95 години од смртта на Крсте Петков Мисирков и 100 години од раѓањето на Блаже Конески. За македонскиот народ, јазик и воопшто за државата, годината 2021 е година на навраќање кон двата стожери, двата силни столба вкопани длабоко во темелите на македонската опстојба. Кога пишуваме за местото на овие двајца големи лингвисти и кодификатори на македонскиот литературен јазик, тогаш неминовно се потврдува констатацијата дека без нив не би можеле да зборуваме за македонскиот културно-јазичен континуитет. Мисирковото и Блажеконеското дело се нашиот најсилен аргумент против сите наметнати негирања за нашето постоење и културен континуитет, аргументи кои пред повеќе од 100 години сме ги добиле во наследство. Парадигмата поставена од Мисирков доби своја опширна елаборација и практичен показ при кодифицирањето на македонскиот литературен јазик, логичен чин по вековниот процес на јазично зреење.

Клучни зборови: *Блаже Конески, Крсте Петков Мисирков, македонски литературен јазик.*

Две годишнини – два стожера

Годината во која се соочуваме со најсилниот удар врз нашиот македонскиот јазик, врз нашата самобитност и идентитет, се навраќаме во времето на нашата духовна преродба како народ. Тоа е времето од втората половина на XIX век и првата половина на XX век кога повторно започнува да се зацврстува силната врска од почетоците на словенската писменост, до идејата за кодификација на македонскиот литературен јазик. Иако говориме за голема временска дистанца, сепак тоа е периодот кога македонскиот

јазик се развивал, за да дојде до една зрела фаза на предкодификација. Нашето македонствување низ вековите во дело го обвистинија оние кои живееле и веруваа во идеалот за создавање независна македонска држава, со свој македонски јазик, историја и култура. Со одбрани зборови говориме за нашето македонствување низ вековите, некогаш одамна сонувано како последен претсмртен сон на македонскиот лингвист и кодификатор, Крсте Петков Мисирков, кога во 1926 година во Александровата болница во Софија го напушта земниот свет, а само пет години пред тоа, во 1921, во трошната небреговска куќа се раѓа Блаже Конески, човекот кој ќе го обвистини идеалот на својот претходник. Првиот, Мисирков, претставникот на социолошката струја во лингвистиката (според Димитар Пандев), го премости македонскиот XIX век, а вториот, Конески (кодификаторот на македонскиот јазик) ги насипа бреговите за да го крепат мостот преку кој треба да поминеме носејќи го со себе јазичното богатство.

„Крсте Петков Мисирков е цела една епоха“ – така своевремено говореше покојниот академик Старделов, а Конески е неговиот најверен наследник кој со својата статија „Една македонска книга“ започнува да го расветлува Мисирков и неговите грандиозни македонистички идеи: „Ние секогаш ќе се запираме на неа, зашто тука за првпат толку јасно и недвојбено се утврдуе националната самобитност на Македонците и се поставуе прашањето како да се изгради македонскиот литературен јазик... Зашто Мисирков, пишувајќи македонски, сака и на практика да покаже дека тој јазик е самобитен и може понатаму да се обработуе“. (Конески, 1945, стр. 4). И двајцата, и Мисирков и Конески, се носители на најголемите и најзначајни епохи во македонската книжевно-јазична историја. Мисирков е, пред сè, поткован лингвист кој проучувајќи го македонскиот јазик, но и преостанатите словенски јазици, ќе ја изложи тезата за неговата посебност и за неговото место во словенскиот свет. Блаже Конески е врската со Мисирков и неговите следбеници. Тој ја сфати и се нафати да ја проучува Мисирковата идеја која во 1944 година ќе ја предводи заложбата за кодификација на македонскиот литературен јазик. За време на своите студии во Софија, Конески подолго време се обидува да дојде до знаменитата „За македонските работи“, но нема да успее. Имено, во своите разговори со Цане Андреевски, тој пишува како дошол до книгата на својот претходник: „Кога бев во јуни 1945 година во Софија со Митко Зафировски, тогаш ја прочитав таму книгата на Мисирков. Си направив белешки и објавив една опширна статија под наслов 'Една македонска книга'. И тоа беше прв чекор на популаризација на Мисирков кај нас“. (Андреевски, 1991, стр. 145). Историските факти говорат за тоа дека многу години пред него, во Софија по книгата дошол Коле Неделковски, ја зел и почнал да ја препишува, по што, по враќањето „била ставена под клуч“, како што вели самиот Конески во своите разговори со Цане Андреевски. Покојниот академик Трајко Стаматоски, современикот и голем пријател на Блаже Конески, посочува дека „за суштествувањето на оваа книга знаеле

повеќемина и дека најупорните од нив и дошле до неа (Коле Неделковски и Македонскиот литературен кружок на Никола Вапцаров во Софија). За неа последно знаеле и упатените во проблематиката по извонредно опширниот осврт на Александар Теодоров – Балан, 'Една македонска теорија', објавен веднаш од нејзината појава во бугарското Периодическо списание (Софија, XV,1904, с.780-833)". (Стаматоски, 2016, стр. 123).

„Ние секогаш ќе се запираме на неа“, вели Конески за Мисирковата книга, сосема свесен за нејзината содржина и за тоа дека токму во неа, петтата статија е програмска рамка за тоа како треба да се постават темелите за нормирање на идниот македонски литературен јазик кој има своја богата предлошка во македонските дијалекти. „По својата јазична структура, како горешт полемичен спис, книгата на Мисирков е вистински подвиг во развојот на нашиот литературен јазик, еден светол и надахнат миг во него, што не се заборава и што останува трајно присутен“. (Конески, 1967, стр. 100). Таа трајна присутност за која говореше Конески, денес е погласна од кога и да е, неа ја насети и навести Мисирков, а Конески ѝ стави траен печат. Неверојатно е чувството со кое ѝ приоѓа на Мисирковата книга, на идејата на големиот визионер и неговата верба дека доаѓа денот на конечното устоличување на македонскиот јазик. „Не го запозна Конески Мисиркова само фактографски, библиографски, површно; го запозна со сета негова внатрешност, во неговата душа, во срцевината на неговите возбуди и пориви, во стилот на неговото кажување: умерен и аргументиран, но смел и отворен без никаква стега, со синтетички заклучоци и јасни пораки. Го почувствува секој збор од неговото возбудување, од неговата непомирливост со дадената положба, од решението за непрестајна борба за остварување на правото на Македонецот да биде свој на своето, да биде субјект. Сето ова Конески го прифати и како свој осветлен друм“. (Стаматоски, 2006, стр. 80). Движејќи се низ тој „осветлен друм“ Конески ќе наидува на подмолно поставени заседи, со намера да го поколебаат и одвратат од намерата да ја заврши мисијата на својот претходник, мисија што требаше да ја верификува идејата за македонизмот. „Македонизмот на Конески е слово гест на згазен човек“ (Вангелов 2004, стр. 181), но токму тој ја покажа силата на своето „смачкано племе“ кога на показ нам и на светот ни ги даде: „Граматицата на македонскиот јазик“ (1952), „Историјата на македонскиот јазик“ (1965), „Историската фонологија (1975) и други дела во кои пулсира духот на неговото „племе“, богат, раскошен и со голем потенцијал.

„Откривањето на Мисирков во многу погледи значи за нас откривање на самите себе“, ќе рече Конески. Тоа откривање значи и соочување со ликот на Мисирков како лик на човек кој имал свои визии за една земја и еден јазик кои допрва треба да се борат за својата самобитност. Во таа насока, според покојната проф. Снежана Веновска-Антевска, филозофските идеи на Мисирков го доближуваат до современата политичка зрела мисла поврзана со насоките што ги дава за Македонија, за народот, за државата. Имајќи ја

предвид сета мака што ја поминал Мисирков на патот за устоличување на идејата за посебноста на македонскиот јазик, нема да се откаже, разумно прифаќајќи ги сите напади, кои и денес, години по неговата смрт, не стивнуваат. Од историските податоци што ги имаме на увид, можеме да ја воочиме силната борба што Мисирков ја водел со опкружувањето. Бугарските научни кругови биле силно погодени од неговата дејност и веднаш се впуштиле во акција за негова дискредитација. Но, и покрај сè што направиле и однадвор, но и однатре, нема да успеат да го запрат во намерата да пишува и да се натпреварува со тогашната научна јавност, но со силата на аргументите. Тој имал право тоа да го прави, бидејќи пред него, македонската историја дала знаменити дејци со идеи кои Мисирков ќе ги надогради. Неговата дејност е продолжување на делото на неговите претходници кои во XIX век ги прават првите значајни обиди на полето на јазикот. Ќе го спомнеме Партениј Зографски и моментот со исчезнувањето на неговата граматика како и граматиката на Венијамин Мачуковски од 1872 година, што од историски аспект може да се толкуваат како скриени обиди за прекинување на природната развојна линија на македонскиот јазик и неговото идентитетско значење. Појавата на Ѓорѓија Пулевски и неговите значајни лексикографски студии за македонскиот јазик, излегувањето од печат на Мисирковата „За македонските работи“ и формирањето на Македонското научно-литературно друштво во Петроград, значат незапирлив тек на опстојбата на македонизмот. Времето во кое се прават првите обиди да се пишува на македонски јазик е добата на македонскиот 19 век, но одредени негативни пројави во тој поглед генерално се должат на недоволно развиената свест за општо прифаќање на идејата за кодификација на македонскиот јазик. На 95-годишнината од неговата смрт повторно ги отвораме архивите, ги прелистуваме „Раните ракописи на К. П. Мисирков“ од 1900 година приредени и објавени од акад. Блаже Ристовски, пишувани на родниот говор на Мисирков со македонска азбука и ортографија, основањето на Македонското научно-литературно другарство во Санкт Петербург во 1902 година, издавањето на книгата „За македонските работи“ и печатењето на првиот број на списанието „Вардар“. Се навршуваат и 120 години од формирањето на „Другарството“ во чиј устав (поточно во член 12), како што вели Старделов, за првпат официјално е воведен македонскиот јазик во службена употреба, Мисирковата кодификација, прифатена уште тогаш од последните генерации, а озаконета по ослободувањето во првата македонска национална држава, чиј главен креатор е најдоследниот негов следбеник, Блаже Конески.

Јазични синтези

Кога зборуваме за Мисирков, тогаш зборуваме за една сестрана појава во македонската историја: филолог, историограф, политичар, публицист, културолог. Мисирков е најдобро поткованиот филолог на своето време,

но и потоа, упатен во научните факти знаел да прави јасна дистинкција меѓу говорот, односно живата народна реч, и стандардизираната јазична норма. Крсте Петков Мисирков сета своја наобразба и знаење од областа на лингвистиката ги изложи во делото „За македонските работи“, капиталната книга за Македонија и македонскиот народ. Се чини дека ниту една книга во македонската историја не била толку силно оспорувана, премолчувана, поттурнувана, па и спалувана како што е Мисирковата, што само по себе говори за нејзината големина. Станува збор за дело во кое Мисирков дава прецизна артикулација на македонизмот како концепт, од историски, лингвистички и воопшто од културолошки аспект. Според него, формирањето на македонскиот литературен јазик е единственото оружје со кое македонскиот народ може да им се спротивстави на пропагандистичките идеи на соседите. Кај Мисирков доминира убедувањето дека македонскиот народ е посебен словенски народ со своја историја, традиција и култура, со свој посебен јазик – македонскиот. Она што тој го прави во книгата „За македонските работи“ е на некој начин реафирмација на фактите кои за Македонците се непобитни и единствени, како и нивно предочување пред европската и светската лингвистичка јавност. Мисирков тоа го прави со една високо развиена свест на голем лингвист, човек кој оперирајќи со научни факти, прави најголем исчекор во докажување на македонската национална самобитност.

Петтата статија, „Неколку зборои за македонскиот литературен јазик“, поглавје кое според Старделов „означува епоха во историјата на македонскиот јазик и култура“, всушност претставува изложување на филозофијата за јазикот, детален преглед на историскиот развој на македонскиот јазик и визија како да се промени пристапот на негово проучување и позиционирање во современиот општествен контекст. Неговиот обид да се дефинира поимот национален идентитет, најпрво значи осознавање на местото на „народниот дух“ кој е во нераскинлива симбиоза со јазикот и верата. А токму тој народен дух дише низ народниот говор, најгласно и најјасно говори низ дијалектниот збор. Токму дијалектите, според Мисирков, не се само наше историско наследство, ниту пак само основа на граматичката јазична норма, тие се постојан извор за јазични нијансирања во рамките на одделните функционални и книжевно-уметнички стилови. Дијалектната матрица врз која е втемелен современиот македонски јазик е цврстата вертикала која стамено го држи исправен македонскиот јазичен систем. Историскиот и општествениот контекст е натповршинската арматура која не дозволува постојаните тектонски бранови да ја нарушат статиката.

Времето кога се појавува големата книга на Мисирков е време кога македонскиот народ доживува тежок и брутален удар врз тогаш сè уште крвкото тело на македонското ослободително движење. Мисирков ја објавува својата книга во годината 1903, година меѓник за македонската историја, година на најголемата македонска колективна трагедија,

Илинденското востание. Во неговото дело е јасно изразен и неговиот став кон пропагандите кои беснеее тогаш, а секоја со своја идеја за влијание и отворени територијални апетити. Гласно и отворено се залага за национално ослободување, но без да се пролее капка крв. Отворено се спротивставува на револуцијата, бидејќи според него, таа носи насилство, крв, невини жртви, урива наместо да гради, а тоа не сме да биде одлика на цивилизираниот човек. Мисирков се свртува кон тогашната македонска интелигенција за да ѝ укаже дека треба да почне да пишува на својот мајчин јазик кој е длабоко вкоренет во народниот говор. „Македонска самобитна култура имало и има, и таа била најсилното оружје за да го зачуваат Македонците денешниот културен лик и да ги преживеат сите превратности во историјата на својата татковина“ – пишува Мисирков во своите претсмртни прилози објавени во весникот „Мир“. (Конески, 1956). Блаже Конески е првиот кој пред македонската, но и пред светската научна јавност ги претстави статиите на Мисирков, објавени во софискиот весник „Мир“, а ги добива во препис (преку Благоја Корубин) од син му, д-р Сергеј Мисирков. Тоа се оние вонредно значајни претсмртни тестаментални програмски статии што се наведени и во писмото на Коле Неделковски од 15 мај 1940 година до синот на Крсте Мисирков. Блаже Ристовски, кој ни ги дава на показ ваквите значајни информации, посочува дека токму Конески, во една кратка, но јадровита статија, маркантно ја одбележува 30-годишнината од смртта на К. П. Мисирков. „Тоа беше веќе една нова визура врз ликот и делото на Мисирков“. (Ристовски, 2002, стр. 107)

Ќе се согласиме со акад. Стаматоски дека Мисирков е визионерот на современата македонска држава, бидејќи знаел дека без кодификацијата на македонскиот јазик, македонската држава не би била реалност. Неговото визионерство значи правилно расудување дека националното прашање за создавање на една држава е на некој начин папочно поврзано со прашањето за јазикот. Тие се хранат едно од друго и не можат изолирано да егзистираат. Рано заминат од својата татковина, од дистанца, можел многу потемелно, попроникливо да навлезе во суштината на проблемите што го тиштеа тогаш македонскиот народ, а се однесуваа на јазикот и слободата на татковината. Неговиот образец за формирање на македонскиот литературен јазик е образец и за формирање на слободната македонска држава. На 2 август 1944 година, трите постулати на Мисирков јасно дефинирани во петтата статија, стануваат три основни столба за поставување на темелот на македонската литературна норма, а со тоа и темелот на современата македонска држава.

Словенските јазици, меѓу кои и македонскиот јазик, поминале процес на заедничка паралелна генеза. Јазикот е систем кој не се развива изолирано од јазиците од својата група. Македонскиот јазик на својот развоен пат ги поминува фазите кои природно ги минувале и другите словенски јазици: изделувањето на македонската јазична редакција на црковнословенските ракописи, преку македонските народни говори и мешаниот народно-

црковнословенски јазик во дамаскинската и другата литература наследена од XVI до XIX век. Во клучниот XIX век се случуваат детерминирачки процеси кои, повикувајќи се на научните факти, всушност ги посочуваат разликите во однос на блиските словенски јазици на соседите, а тоа се бугарскиот и српскиот јазик. „Милоста кон народниот јазик е наш долг и наше право. Ние сме должни да го милуваме нашиот јазик зашто тој е наш, исто така, како што е наша таковината“, е стожерната Мисиркова мисла напишана во книгата „За македонските работи“. Оваа мисла на Мисирков ја читаме како порака во размислите на неговиот најверен и силен поддржувач во идејата за македонизмот, Блаже Конески кој велеше дека „Јазикот е единствената наша комплетна татковина“. И двајцата носители на две значајни епохи ја носат во себе идејата за единството на јазикот и татковината. Јазичниот процес неминовно си има свој природен тек, а токму него го следат историските и културни влијанија. Како Македонци сме достигнале сериозна зрелост за да се осознаме преку јазикот кои сме, каде припаѓаме и за што треба да се бориме. Во своите разговори со Цане Андреевски, големиот Блаже Конески зборувајќи за зрелоста на средината ќе подвлече: „Од нас зависи дали нашата јазична средина ќе биде загрозена или не“. И како и да го свртиме проблемот, решението е повторно во нас самите. Како народ сме достигнале културна зрелост за да сфатиме што сме добиле во наследство од нашите претходници и како тоа треба да го чуваме. Историски сме предодредени постојано да бидеме соочувани со грабежливите раце на соседите, да бидеме нивен постојан стремеж, копнеж и некаква сонувана или ветувана земја. Старделов вели: „Одречувањата и негациите на нашиот идентитет што доаѓаат од нашите најблиски комшии (расправите околу нашиот јазик, култура и идентитет) беа, всушност, покорисни за нас отколку за нашите критичари. Тие (невистините и заблудите), замислени и употребени во име на наша негација, всушност, ја афирмираат (и тоа допрва ќе се случува) вистината на македонската позиција и вистината за нас самите“. (Старделов 2017, стр. 227). Прашањата за македонските работи сè уште ги вознемируваат разбеснетите духови на Балканот.

Како генерација досега мислевање дека делото на Мисирков е само една значајна историска страница и превртувајќи ја, одиме на следната и сè така во недоглед. Но, она што ни се случува, постојаните напади и негирања дека постоиме како македонски народ и дека јазикот и идентитетот ни се македонски, ни покажа дека Мисирковото дело не е само историја, туку напротив, дека тоа е филозофија на нашиот опстанок на македонски народ. Дали навистина досега правилно сме го прочитале и разбрале Мисирков или сè уште се движиме по неговите координати?! Навраќањето кон Мисирков е навраќање кон фактите за тоа дека македонскиот јазик е посебен јазик, јазик со свој континуитет и историја, јазик кој дише низ живата реч на македонските говорители. Ниту еден договор, декларација, ратификација и не знам кој уште термин да се употреби нема да ја замагли или оспори вистината за македонскиот јазик, држава, црква.

Што навистина треба да се направи? Да го препрочитаеме Мисирков кој вели: „За среќа, има македонска национална култура и историја, зашто тој факт го вооружува македонскиот народ со непобедливо оружје во неговата борба за човечки права и за слободен национален живот како рамноправен член во бројот на културните народи“. (Мисирков, 1924). Единствено треба да се бориме со силата на аргументите што како оружје ни ги оставиле нашите претходници. Имаме богат јазик, пребогата литература и култура која стои на рамниште на светските цивилизациски придобивки. Нашиот јазик широко се разгранил во сите функционални стилови, на него се напишани најубавите песни, романи, раскази, драми, публицистика, стручни и научни трудови, на него се образувале генерации Македонци. Зарем не сме направиле доволно за светот?

Заклучок

Библиска е вистината која вели дека „Пророкот никаде не е без чест, освен во татковината своја и родот свој“ и токму таа вистина секогаш им прилегала на големите луѓе. Да не заборавиме дека и Конески имаше слична судбина, но силниот збор на македонски јазик проникнат во неговата поезија беше неговиот најсилен одвет. Од денешен аспект само можеме да бидеме горди како народ што големиот филолог, научник и публицист Мисирков собрал храброст сам против сите да му предочи на светот дека македонскиот јазик е јазик со своја предисторија и јазик со голем потенцијал да прерасне во литературна норма. Подоцнежните активности на полето на јазикот покажаа дека таа негова визија е единствена и непобитна вистина.

Јазикот, народот и татковината делат една иста судбина. Зарем како народ не можеме да се издигнеме над колективните трауми што упорно ги претвораме во митови, во нив веруваме, но и како да не сме излегле од таа матрица. Зарем не можеме на Европа и на светот да им покажеме дека имаме култура единствена и автохтона со која можеме да докажеме дека не може да се обезличи јазик и народ на кој таа е создавана и сè уште се создава. Поседуваме јазик на кој се преведени најголемите светски имиња во светот на книжевноста, дел од нив и припадници на бугарската книжевност.

„Јазикот е наш исто како што е наша и татковината“, вели Мисирков. Тогаш, ако државните граници на татковината ги чуваме, со истата и трипати поголема грижа треба да се однесуваме кон јазикот. Македонскиот јазик го чуваат професорите, новинарите, медиумите, политичарите, издавачите, лекторите и, воопшто, сите Македонци во и надвор од територијалните граници на Македонија. Цела една војска бранители и пак нивото ниско, а литературниот јазик осиромашен и испразнет од значења. Заканата однадвор е помалку реална отколку она што самите не го правиме за зачувување на нашиот преубав македонски литературен јазик. Мисирков и Конески се нашето духовно извишување. Без нив ќе бевме слепи патници пуштени низ трновитите патеки на времето.

Библиографија

1. Андреевски, Ц. (1991). *Разговори со Конески*. Скопје: Култура.
2. Вангелов, А. (2004). *Македонски писатели*. Скопје: Култура.
3. Веновска-Антевска, С. (2016). *Делото на Крсте Мисирков – Бедмот на македонските прашања (кон деведесетгодишнината од смртта на Крсте Мисирков)*. Во: Свето Стаменов. (2020). *Јазикот – нашата единствена комплетна татковина*. Скопје: самостојно издание.
4. Конески, Б. (1945). Една македонска книга. *Нова Македонија*, II, бр. 164, 15.07. 1945.
5. Конески, Б. (1956). К. П. Мисироков (по случај 30-годишнината од смртта). *Македонски јазик*, VII, 1, Скопје: ИМЈ, 1-7.
6. Конески, Б. (1967). *За македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура.
7. Мисирков, К. П. (1924). Македонска култура. *Мир*, XXX, 19. IV.
8. Мисирков, К.П. (1986). *За македонските работи*. Скопје: Мисла, Македонска книга.
9. Ристовски, Б. (1998). *Раните ракописи на Крсте П. Мисирков на македонски јазик*. Скопје: МАНУ.
10. Ристовски, Б. (2002). Мисирков во истражувачката визура на Конески (Обид и за споредбено видување). Во: *Делото на Блаже Конески. Остварувања и перспективи*. Скопје: МАНУ, 95-111.
11. Стаматоски, Т. (1995). *Кон ликот на Блаже Конески*. Скопје: Детска радост.
12. Стаматоски, Т. (2006). *Мислата на Блаже Конески*. Скопје: Фондација за македонски јазик „Небрегово“.
13. Стаматоски, Т. (2016). *Македонски јазик: идентитет и континуитет – доискажување*. Скопје: Култура.
14. Старделов, Г. (2017). *Носталгија по Мисирков*. Кон критичкото издание на неговите собрани дела, том I, МАНУ, Скопје, 2005. Подготовка: Блаже Ристовски. Манускрипт, 2017, Скопје: МАНУ, 215–238.
15. Старделов, Г. (2018). *Епохата Блаже Конески*. Скопје: МАНУ, Матица македонска.

Ana Vitanova-Ringaceva
Goce Delchev University, Stip

Two Anniversaries – Two Pivots’ Centuries
(The Two Great Macedonian Anniversaries - 95 years since the Death of Krste
Petkov Misirkov and 100 years since the Birth of Blaze Koneski)

Abstract: There are years in the history of every nation that have written history, years of creation and years of significant historical returns. This year 2021 is marked by the two pivotal anniversaries for Macedonia and the Macedonian people, 95 years since the death of Krste Petkov Misirkov and 100 years since the birth of Blaze Koneski. For

the Macedonian people, language and the country in general, the year 2021 is a year of returning to the two pivots, two strong pillars dug deep into the foundations of the Macedonian existence. When we write about the position of these two great linguists and codifiers of the Macedonian literary language, then the conclusion that without them we could not talk about the Macedonian cultural-linguistic continuity is inevitably confirmed. The work of Misirkov and Blaze Konesi is our strongest argument against all the imposed denials of our existence and cultural continuity, arguments that we inherited more than 100 years ago. The paradigm set by Misirkov received its extensive elaboration and practical demonstration in the codification of the Macedonian literary language, a logical act after the centuries-old process of language maturation.

Keywords: *Blaze Koneski; Krste Petkov Misirkov; macedonian literary language.*

ГОД. VI
БР. 12

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VI
NO 12

